

חנוכה

באורך נראה אור

באספקלריא המאירה. וכמו שמצינו בהתחלת הבריאה, והארץ היתה תהו ובהו וחושך ע"פ תהום וגו' ויאמר א' יהי אור וגו', וירא א' את האור כי טוב וגו'. האור הזה לא היה אור גשמי, אלא אור אלקותו ית', שאדם רואה בו מסוף העולם ועד סופו. התשובה לתהו ובהו וחושך היא ויהי אור, שיראה באורו ית', שכל העולם כולו הוא אלקותו ואין עוד מלבדו, וכל הבריאה היא מכחו ית' כמ"ד ואתה מחיה את כולם. מתוך מבט מאיר זה שרואה כח הבורא בתוך כל הבריאה, אינו רואה עלמא דפרודא שכל הדברים בעולם נפרדים, אלא הכל אחד מכת העליון המחיה את כולם, ושוב אין מקום לתהו ובהו וחושך. ובוזה היתה עיקר מלחמתם של היונים, שהחשיכו עיניהם של ישראל. כי ידעו שאין לעם ישראל זכות קיום רק ע"י אור אלקותו ית', ועם האור הזה אין כל אומה ולשון יכולה לשלוט בהם. והיתה עצתם להחשיך עיני ישראל.

וזה מד"א במדרש (ב"ר ב, ד) עה"פ והארץ היתה תהו ובהו וגו'. והארץ היתה תהו זו מלכות בכל וכו', ובהו זו מלכות מדי וכו', וחושך זו מלכות יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהן וכו', על פני תהום זו מלכות הרשעה שאין לה חקר כמו תהום, ורוח א' מרחפת ע"פ המים זו רוחו של מלך המשיח. ואיתא עוד שם (מד, יז) עה"פ והנה אימה חשכה גדולה וגו', חשכה זו יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהן. ממאמרי חז"ל אלו אנו רואים

א.

מאי חנוכה. דת"ר בכ"ה בכסלו יומי דחנוכה וכו', שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כה"ג וכו', לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה (שבת כא:). וצריך בי' דמשמע מהגמ' שעיקר התג נקבע על נס פך השמן, ולא על עצם הנצחון שהיה גבורים ביד חלשים וכו'. עוד צריך ביאור קושית המהר"ל בספרו נר מצוה, וכי בשביל שלא נתבטלה מצות הדלקת המנורה עושים חג חנוכה ותייבים להודות ולהלל ע"ז, והרי ענין הלל והודאה הוא רק על נס שנעשה להצלה ולא על קיום מצוה. עוד יש להבין מדוע מצות נר חנוכה היא משתשקע החמה, בניגוד לשאר מצוות שעיקר מצותן ביום.

וי"ל בכל זה. דהנה עיקר מלחמת היונים להשמידם היתה ע"י שהחשיכו עיניהם של ישראל. שידעו כי לא בדרכי מלחמה יצליחו להשתלט על עם ישראל, אלא ע"י שיחשיכו עיניהם. וכמו שבגשמיות הסומא חשוב כמת, ואפילו יש לו את כל אבריו חשוב כמת. כן ברוחניות, אע"פ שעוסק בתורה ועבודה, אם הוא בכחי' העם ההולכים בחושך אור לא ראו חשוב כמת. דהנה תכלית הבריאה היא שיראו את אורו ית' המאיר בתוך הבריאה

קדושה של עם ישראל, שעניני קדושה מאירים הדעת בעם ישראל. כל הטמטומים והטשטושים וחשכת הדעת הם מהפגמים ר"ל. וכמו שפירשו רבותה"ק זי"ע עה"פ (תהלים קטו) עינים להם ולא יראו וגו', אם משתמשים בעינים להם, לשם הנאתם בהסתכלויות אסורות, לא יראו בכבוד ה', ולא יראו את הבורא מתוך הבריאה, והם בכחי' סומא רוחני. וכל מה שמתקדש יותר נפתחים לפניו שערי הארת הדעת. ושבת היא מקור האור, וכמו שפירשו חז"ל ויברך א' את יום השביעי, במאי ברכו, ברכו באור. וכמאמר מרן מלכוּבִּיץ זי"ע שפירש רזא דשבת איהי שבת, ר"ז גימ' אור, האור של שבת הוא עיקר השבת ומהותה, שמאיר ביהודי אור אלקותו ית' ביום זה. וע"כ רצו היונים ליטול מעם ישראל ג' מאורי אור אלו, כי כל זמן שיש להם את מאורי אור אלו אין ליונים כח לשלוט בהם.

וכמו שהיונים הלכו בשיטה זו, שראשית כל צריך ליטול מהם את האור ואח"כ ישתלטו עליהם, כך גם דרכו של יצה"ר. עיקר התגברותו על יהודי היא ליטול ממנו את הרגשת אורו ית', ועי"ז יש לו כח לשלוט עליו בכל הדברים. ועיקר עבודתו של יהודי צריכה להיות כמאמר הפייטן, לך אהמה ולא אדמה עדי תאיר אפלת.

ג.

והנה במציאות האור יש ב' בחינות. כמו שדרשו חז"ל (סוטה כא.) עה"פ כי נר מצוה ותורה אור, שהמצוה היא כמדליק נר בחשכת לילה, שהיא הארה מקומית בתוך מציאות של חושך, ותורה אור היא בחי' האיר היום, שנתהפך ממציות של חושך ונהיה אור. עד"ז יש להגדיר ענין נר שבת ונר חנוכה. נר שבת הוא הארה של תאיר כאור יום חשכת לילה, כדאיתא בתורת אבות (עניני שבת סט, קסט) דבחי' שבת היא שהקב"ה מרים את יהודי אליו ומכניסו להיכלו כולו אומר כבוד. וזה שינוי המציאות לגמרי, שמרים את יהודי מעולם חשוך לעולם שכולו אור, בבחי' ויאמר א' יהי אור. אבל נר חנוכה מצותה

כי זו היתה עיקר קליפת יון, להחשיך עיניהם של ישראל, שידעו כי ע"י שיחשיכו עיניהם של ישראל יוכלו להשמיד אותם.

והנה אור המנורה היה אור אלקותו ית' שיצא מן המנורה להאיר לבות בני ישראל באשר הם שם. ולכן ביטלו אור המנורה וטמאו כל השמנים כדי שיוכלו להשמיד אותם. וכמו שהביא הב"ח (טואו"ח סי' עת"ר) וז"ל, כדתניא בברייתא שגזר עליהן לבטל התמיד. ועוד א"ל, מצוה אחת יש בידן, אם אתם מבטלין אותה מידם כבר הם אבודים, ואיזו זה הדלקת המנורה שכתוב בה להעלות נר תמיד, כל זמן שמדליקין אותן תמיד הן עומדין וכו'. עמדו וטמאו כל השמנים. וכשחזרו בתשובה למסור נפשם על העבודה הושיעם ה', ע"י כהנים עובדי עבודת ה', ונעשה הנס גם בנרות וכו'. והיינו שענין המנורה לא היה רק קיום מצוה, אלא קיומו של עם ישראל. ומתורץ בזה מה שהק' המהר"ל למה קבעו הודאה והלל על נס של קיום מצוה ולא על נס הצלה, כי הנס היה על עצם קיומם של עם ישראל, שאין להם זכות קיום בלי הארת אור, וכל זמן שמדליקין את המנורה הם עומדין וקיימין.

ב.

ולאור זה יבואר הענין שגזרו היונים לבטל חודש מילה ושבת, למה רצו לבטל מהם דוקא ג' ענינים אלו. משום שהם מקורי האור בעם ישראל המאירים נשמת יהודי באור אלקותו ית'. חודש ענינו אמונה. כמובא בספה"ק אהא דישראל מונין ללבנה, כי לבנה מורה על אמונה, ושמש מורה על חקירה והשגה. האמונה מאירה נפשו רוחו ונשמתו של יהודי. אין דבר שמאיר את דרכו של יהודי בחייו כמו האמונה הטהורה והבהירה, שרואה השגחתו ית"ש על כל פרט, ומרגיש כי הקב"ה אתו בחשכה כאורה, והוא עומד עליו ורואה במעשיו. ואז גם כי אלך בגיא צלמות לא אירע רע כי אתה עמדי, וגם כי אשב בחושך ה' אור לי, כי ע"י אמונה זוכה להארת הדעת באור אלקות. ומילה מורה על חיי